

Project: P245 – splitsing langgevel boerderij
Adres: Hoeksestraat 30 te Schijf
Betreft: Toelichting cultuurhistorische waarde
Datum: 24-2-2023

In augustus 2021 is door Monumentenhuis Brabant b.v. aan de hand van een locatiebezoek, een redengevende omschrijving met waarde stelling opgesteld, in opdracht van gemeente Rucphen. In de rapportage wordt ingegaan op de specifieke cultuurhistorische waarden van de onderzochte langgevelboerderij uit 1925. In de rapportage worden de volgende onderwerpen behandeld:

- Situering
- Geschiedenis
- Hoofdvorm
- Gevels
- Interieur

Aan de hand van deze onderwerpen wordt een gewogen waardering gegeven. Voor de volledige beschrijvingen per onderwerp verwijs ik naar het betreffende rapport. Hieronder is de waarde stelling uit het rapport weergegeven:

Waardering

Deze waardering is opgesteld aan de hand van de waarderingscriteria voor de bouwkunst van de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed. De waardering heeft betrekking op de langgevelboerderij uit 1925.

Cultuurhistorische waarden

De langgevelboerderij aan Hoeksestraat 30 te Schijf bezit cultuurhistorisch waarde vanwege de uitdrukking van de sociaaleconomische en agrarische ontwikkeling van het buitengebied van Schijf in de gemeente Rucphen. Het object is eveneens van cultuurhistorisch belang als typologisch voorbeeld van een (langgevel)boerderij.

Architectuur- en kunsthistorische waarden

De boerderij bezit enige architectuurhistorische waarden als voorbeeld van een langgevelboerderij in traditionalistische stijl.

Situationele en ensemblewaarden

De boerderij is van situationele betekenis als onderdeel van oude agrarische bebouwingsstructuur in het buitengebied van Schijf. De boerderij vormt samen met (vermoedelijk) het bakhuis en de schuur (en kippenhok) een agrarisch ensemble.

Gaafheid en herkenbaarheid

Het object is van belang vanwege herkenbaarheid van de hoofdvorm, materialisatie en indeling van de voor- en linkerzijgevel. De latere uitbreiding aan de rechterzijde en de gedane wijzigingen in de achtergevel doen afbreuk aan de gaafheid. De oorspronkelijke functie van de boerderij en de tweedeling tussen het woon- en bedrijfsgedeelte zijn nog

duidelijk afleesbaar. De later aangebrachte dakvensters aan de voor- en achterzijde in het dak zijn niet waardevol. De oorspronkelijke indeling in het woongedeelte is ingrijpend gewijzigd en niet meer afleesbaar waarbij waardevolle interieurelementen zoals bedsteden, kelder en opkamer niet meer aanwezig zijn. De oorspronkelijk brandmuur is nog aanwezig. Dit deel is van belang voor de herkenbaarheid van de boerderijstructuur en is daardoor van waarde. Ook de later aangebrachte indeling in het bedrijfsdeel doet afbreuk aan de gaafheid en herkenbaarheid van het bedrijfsdeel.

Zeldzaamheid

De langgevelboerderij is van enige cultuurhistorische-, architectuurhistorische- en situationele waarde. De boerderij heeft, met name op hoofdvorm en structuur, een relatieve zeldzaamheid op lokaal niveau.

Hierna volgt een toelichting op de ontwerpkeuzes, betreffende de splitsing van de langgevelboerderij in twee afzonderlijke woningen.

De langgevelboerderij is van situationele en typologische waarde. De boerderij heeft met name op hoofdvorm en structuur (duidelijke scheiding woning-schuur) een relatieve zeldzaamheid op lokaal niveau. In de gevels zijn authentieke elementen bewaard gebleven, echter niet overal in dezelfde mate.

In dit ontwerp is de nadruk gelegd op het behoud van de oorspronkelijke structuur van de woning met schuur onder één dakvolume. De oude brandgevel tussen woning en schuur is in dit plan de woning scheidende wand geworden. De rechter woning blijft zodoende duidelijk herkenbaar als oorspronkelijke woning. De linker woning wordt toegevoegd in het schuurdeel, zoveel mogelijk met behoud van originele elementen, echter wel met een subtiele zichtbaarheid als nieuwe woning. Op deze manier is afleesbaar dat het pand nu opgedeeld is in twee woningen, wat uit praktisch oogpunt ook wenselijk is.

De gevels blijven nagenoeg geheel in tact, kozijnen worden vervangen volgens de oorspronkelijke typologie. De aanbouw achter het stalgedeelte wordt afgebroken en in dezelfde vorm en afmeting terug gebouwd in bijpassende stijl. De stalen stalramen blijven in tact en worden aan de binnenzijde voorzien van isolerende voorzetramen. De staldeurtjes kunnen gaan dienen als raamluiken, waardoor zij nog een verwijzing hebben naar de oorspronkelijke functie. Het dak wordt gerenoveerd, aangezien er geen isolatie en grotendeels geen dakbeschot aanwezig is. De machinaal gezaagde Hollandse spanten worden hergebruikt of indien nodig een maat zwaarder nieuw geplaatst in dezelfde vorm. Het dak wordt opnieuw bedekt met een matte leikleurige Muldenpan. De boeiboorden worden terug geplaatst, echter niet met de originele waterborden maar met gevelpannen. Dit is een onderhoud technische keuze, evenals het verwijderen van de middelste schoorsteen. Hiermee worden twee kwetsbaarheden uit het nieuwe dak gehaald om vroegtijdig onderhoudswerk zo veel mogelijk te voorkomen.

In de volgende alinea's worden enkele nieuwe elementen besproken welke als gevolg van de splitsing als noodzakelijk worden gezien. Het uitgangspunt is dat nieuwe toevoegingen terughoudend moeten zijn, maar indien nodig overtuigend uitgevoerd worden met een meerwaarde voor het geheel.

In de rechter woning is gekozen voor een extra raamkozijn in de zijgevel van de woonkamer. De zijgevel is op het moment erg gesloten en sober uitgevoerd. In de woonruimte is behoefte aan meer uitzicht en daglicht via een tweede gevel. Het nieuwe kozijn, uitgevoerd als dubbelraam met een middenstijl, sluit qua verhouding aan bij de twee kozijnen op de verdieping. Daarnaast geeft het een verbinding met de indeling van de voorgevel, zonder daarmee de concurrentie aan te gaan. Het extra kozijn in de zijgevel maakt het pand bij toenadering vanuit het dorp wat meer transparant en uitnodigend. Aan de achterzijde wordt het keukenraam vervangen door een groter kozijn met tuindeuren en zijlichten. Oorspronkelijk heeft hier ook een groter kozijn gezeten, vermoedelijk in een iets andere uitvoering, maar wel met deze breedte en hoogtematen.

In de linker woning is het heel goed mogelijk een extra woning te realiseren, met behoud van alle oorspronkelijke gevelopeningen.

Het meest opmerkelijke element in het project is de toevoeging van de extra voordeur van de tweede woning. Deze deurpartij wordt benadrukt door een stukje opgaande gevel (in hergebruikte originele metselstenen) boven de gootlijn, alsof het een hooiluik geweest had kunnen zijn. We hebben ons goed gerealiseerd dat dit element erg uitgesproken is, maar het heeft een sterk en wenselijk effect. Een hooiluik middels een dak verhoging is in een langgevelboerderij niet ongebruikelijk, het komt zelfs vaak voor, ook in combinatie met een hooiluik in de topgevel. Het is dus een vanzelfsprekend element bij deze typologie. In dit ontwerp zorgt het er voor dat het de nieuwe voordeurpartij sterker verankerd in het ontwerp. De samenhang tussen voorgevel en linker zijgevel wordt er ook door versterkt. Het is dus een ingreep of toevoeging, waarmee het oude staldeel zich als schuurwoning gaat manifesteren; bijpassend maar toch onderscheidend.

Zoals eerder opgemerkt deed de latere aanbouw aan de achtergevel wel afbreuk aan de uitstraling van het geheel, niet zozeer vanwege het volume maar met name vanwege de ondergeschikte kwaliteit in materiaalgebruik. Dit gebouwdeel wordt vernieuwd en toegesneden op de nieuwe woningindeling. Het kleur- en materiaalgebruik van deze aanbouw wordt in bijpassende stijl uitgevoerd, met een ondergeschikte uitstraling.

Ook wat het terrein betreft kan er nog een korte toelichting worden gegeven. Het bakhuisje en de oude vrijstaande schuur vormen een landschappelijke compositie met de boerderij. Deze twee bijgebouwen worden opgeknapt en in de oorspronkelijke staat gebracht. Het bakhuisje kan gebruikt worden als een kleine tuinberging. De grote vrijstaande schuur kan eventueel (gedeeltelijk) gebruikt worden als atelier of werkruimte aan huis (thuiswerkplek). Mocht de situatie zich voordoen kan dit gebouw ook als mantelzorgvoorziening worden gebruikt, daarvoor hoeft dan geen extra gebouw op het terrein geplaatst te worden.

Aan de voorzijde van de boerderij is het de bedoeling om het erf zoveel mogelijk groen en open te houden. De tuinen van de twee woningen zouden hooguit subtiel verdeeld kunnen worden met een lage heg of een blokje met heesters. Ook aan de achterzijde kunnen de percelen het beste gescheiden worden met een beukenhaag of vergelijkbaar, in plaats van met een dichte schutting. Op zich laat het pand en het bijbehorende erf zich door de logische tweedeling goed splitsen; de twee woningen zijn dan qua indeling, oppervlak en onderlinge privacy goed in evenwicht, als de uitstraling van het geheel maar open en groen blijft.